

Briuselis, 2018 11 22
COM(2018) 772 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ
TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETŲ IR REGIONŲ KOMITETUI**

Bendroji rinka kintančiame pasaulyje

Unikali vertybė, kuriai reikia atnaujintų politinių įsipareigojimų

Bendroji rinka – vienas didžiausių Europos Sąjungos pasiekimų. Dėl jos Europos Sąjunga tapo viena patraukliausių vietų pasaulyje gyventi ir užsiimti verslu. Pastaruosius 25 metus ji padėjo didinti Europos Sąjungos piliečių gerovę ir turtą. Sudarydama sąlygas įmonėms patekti į didelę ir konkurencingą rinką ir šalindama kliūtis, trukdančias jų augimui ir pastangoms diegti naujoves bei didinti veiklos mastą, ji sustiprino pramonės konkurencingumą. Bendrosios rinkos diversifikacija padėjo Europos Sąjungos ekonomikai ir ekonominei ir pinigų sąjungai tapti atsparesnėms¹. Savo mastu ji sustiprino Europos Sąjungos padėtį ir įtaką pasaulyje. Bendroji rinka turi gerokai daugiau privalumų nei laisvosios prekybos erdvė bei muitų sąjunga ir apima laisvą prekių, asmenų, paslaugų ir kapitalo judėjimą. Šios keturios laisvės, kurios kartu sudaro sąlygas nekliudomai prekybai ir ekonominei veiklai, yra bendrosios rinkos pagrindas. Komisijos skaičiavimais, bendrosios rinkos ekonominė nauda sudaro apie 8,5 % Sąjungos bendrojo vidaus produkto.

Nors pasiekimai yra reikšmingi, tam, kad bendroji rinka toliau veiktų ir tobulėtų, reikia ir visada reikės dėti pastangas. Kad bendroji rinka toliau padėtų augti ekonomikai ir išpildytų piliečių bei įmonių lūkesčius, ji turi ir toliau prisitaikyti prie naujų pokyčių ir iššūkių. Įvairių nuomonių dėl to, kam turėtų būti teikiamas prioritetas, daugėja, o galima nauda suvokiama nevienodai. Globalizacija ir naujos technologijos teikia ypač didelių galimybių, tačiau kartu kelia svarbius klausimus: ar, kada, ką ir kaip reguliuoti. Problemų tebekelia nenuoseklus ar silpnas bendrų taisyklių vykdymo užtikrinimas, o norint užtikrinti, kad sparčiai besikeičiančioje aplinkoje šios taisyklės ir toliau atitiktų paskirtį, reikia nuolat dėti pastangas.

Visų svarbiausia turbūt yra tai, kad kuo stipresnė tampa integracija, tuo daugiau politinių sunkumų kyla kiekviename tolesniame etape, nes susiduriama su vis opesnėmis ekonominėmis ir socialinėmis problemomis. Pavyzdžiui, sudėtinga skatinti integraciją tokiose srityse, kaip paslaugos – tai būtų didelis postūmis produktyvumui ir ekonomikos augimui, ir apmokestinimas – dauguma įmonių mano, kad šioje srityje nevienodos taikytinos taisyklės yra viena didžiausių bendrosios rinkos kliūčių. Tas pats taikytina ir bendrosios rinkos socialiniam aspektui – toje srityje būtina daryti pažangą, kad būtų galima suteikti galimybę visiems piliečiams visapusiškai pasinaudoti integracijos teikiama nauda.

Dėl šių problemų stipresnei integracijai šiuo metu reikia didesnės politinės valios ir užsispyrimo nei prieš 25 metus ir kaip niekad didelių pastangų panaikinti atotrūkį tarp žodžių ir veiksmų. Per dažnai susiduriame su situacija, kai bendras sutarimas, jog reikia stiprinti bendrąją rinką, kuris, atrodo, egzistuoja aukščiausiu lygiu, neatitinka politinės valios priimti konkrečias Komisijos siūlomas priemones, kurios pakeistų padėtį, arba į nacionalinę teisę perkelti ir įgyvendinti priemones, dėl kurių jau susitarta. Net jei valstybės narės pasisako už tolesnę rinkos integraciją arba tolesnį harmonizavimą, jos neretai kaip Europos Sąjungos taisyklių pagrindą iškelia tik savo vidaus priemones, o tai gali kelti politinę įtampą. Ši padėtis savo ruožtu lemia tai, kad Komisija ne kartą raginama pasiūlyti naujų idėjų, bet nėra garantijos, kad bus noro jas įgyvendinti iki galo. Todėl reikia atvirų diskusijų šiais klausimais ir naujo vadovų įsipareigojimo dėl visų bendrosios rinkos aspektų.

Bendrosios rinkos strategija, kapitalo rinkų sąjunga ir bendrosios skaitmeninės rinkos strategija yra per pastaruosius ketverius metus Komisijos pateiktos plataus užmojo subalansuotos priemonės, kuriomis siekiama dar labiau stiprinti bendrąją rinką ir ją padaryti sąžiningesnę. Šie pasiūlymai kartu sudaro perspektyvios bendrosios rinkos teisinę bazę. Keletas pasiūlymų jau priimta, bet Europos Parlamentas ir Taryba tebeturi susitarti dėl 44 iš

¹ M. Draghi kalba *Ekonominė ir pinigų sąjunga. Praeitis ir dabartis*, 2018 m. rugsėjo 19 d., Berlynas, <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2018/html/ecb.sp180919.en.html>.

67 pasiūlymų, kurie išdėstyti tose strategijose (žr. I priedą). Komisija taip pat yra parengusi svarbių ir perspektyvių žiedinės ekonomikos, energetikos, transporto ir klimato politikos sričių pasiūlymų, kuriais bus stiprinama bendroji rinka ir skatinamas tvarus vystymasis. Siekdama užtikrinti, kad bendroji rinka išliktų sąžininga, Komisija pasiūlė užimtumo, apmokestinimo ir bendrovių teisės srityse nustatyti apsaugos priemonių.

2018 m. kovo mėn. Europos Vadovų Taryba paprašė Komisijos įvertinti esamą padėtį bendrojoje rinkoje, susijusią su jos veikimui užtikrinti būtinų galiojančių teisės aktų įgyvendinimu, taikymu ir vykdymo užtikrinimu, taip pat su likusiomis kliūtimis bei galimybėmis sukurti visu pajėgumu veikiančią bendrąją rinką. Šis komunikatas yra pirmas atsakas į Europos Vadovų Tarybos prašymą ir yra priimtas kartu su metine augimo apžvalga bei komunikatu, kuriuo įvertinamas investicijų planas². Jame aptariama esama padėtis ir primenama bendrosios rinkos nauda piliečiams, vartotojams ir įmonėms. Jame pabrėžiama, jog dėl pateiktų pasiūlymų reikia skubiai susitarti dar iki šio teisėkūros ciklo pabaigos. Jame akcentuojama būtinybė veiksmingiau įgyvendinti bei taikyti bendrosios rinkos taisykles ir užtikrinti jų vykdymą. Komunikate taip pat vertinamos pagrindinės kliūtys, kurias reikės pašalinti, kad bendroji rinka toliau veiktų veiksmingai, o Sąjunga galėtų pasinaudoti perspektyvios bendrosios rinkos teikiamomis galimybėmis, kurios galiausiai padėtų užtikrinti ekonomikos augimą ir piliečių bei įmonių gerovę ir formuoti pasaulinę darbotvarkę.

1. Įgalinimas ir apsauga

Bendroji rinka yra galingas Sąjungos konkurencingumo ir jos gyventojų gerovės stimulus. Ji atlieka svarbią visuomeninę funkciją – tai bendromis taisyklėmis grindžiama bendra daugiau kaip 512 mln. Europos Sąjungos gyventojų erdvė. Remiantis 2018 m. pavasario „Eurobarometro“ apklausos duomenimis, 82 % Sąjungos piliečių pritaria laisvei gyventi, dirbti, studijuoti ir užsiimti verslu kitose valstybėse narėse. Tai didžiausias pritarimo kuriai nors Sąjungos politikos kryptčiai rodiklis³. Ekonominę ir visuomeninę naudą teikia ir bendrosios rinkos išorės aspektas – jis suteikė Sąjungai unikalų svertą tarptautinėse derybose prekybos klausimais ir yra vienas iš privalumų, padedančių pritraukti užsienio investicijų ir talentų. Tai ne mažiau svarbu atsižvelgiant į tai, kad pasauliniu lygmeniu Sąjungos konkurentai yra žemyno dydžio ekonomikos.

1.1. Daugiau galimybių ir naudos piliečiams

1.1.1. Didesnis pasirinkimas, žemesnės kainos ir geresnė vartotojų apsauga

Panaikinus laisvo prekių ir paslaugų, įskaitant duomenis, judėjimo kliūtis, vartotojai ir įmonės gavo didelės ekonominės naudos. Vartotojai gauna naudos, nes aukštos kokybės prekių bei paslaugų pasirinkimas yra didesnis, o kainos mažesnės. Neiškraipyta konkurencija skatina įmones diegti naujoves ir tobulinti savo prekes ir paslaugas⁴. Geri šios tiesioginės naudos pavyzdžiai yra tai, kad per pastarąjį dešimtmetį 35 % sumažėjo telekomunikacijų kainos⁵, panaikinti tarptinklinio ryšio mokesčiai ir sumažintos oro transporto sąnaudos.

² Atitinkamai COM(2018) 770 ir COM(2018) 771.

³ Standartinė „Eurobarometro“ apklausa Nr. 89, 2018 m. pavasaris.

⁴ SWD(2018) 198.

⁵ 2018 m. skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės indeksas (DESI), SWD(2018) 198; ataskaitinis laikotarpis – 2006–2015 m.

Bendroji rinka sudaro galimybę piliečiams pigiau ir greičiau atlikti mokėjimus visoje euro zonoje. Įvedus eurą, sukūrus bendrą mokėjimų eurais erdvę (SEPA) ir įsigaliojus Sąjungos teisės aktui⁶, euro zonoje suvienodinti tarptautinių mokėjimų eurais ir vietinių mokėjimų tarifai – jie tapo vidutiniškai 85 % mažesni. Ji taip pat sudaro sąlygas kitoje valstybėje narėje dirbantiems ir studijuojantiems piliečiams naudotis savo šalyje turima sąskaita, kad gyvenamosios vietos šalyje į ją būtų pervedamas darbo užmokestis arba iš jos apmokamos sąskaitos.

Tam, kad bendroji rinka būtų veiksminga, vartotojai turi galėti pasitikėti vietoje siūlomais ar iš kitos valstybės narės atvežtais gaminiais – tiek prekėmis, tiek paslaugomis, kuriuos jie nori įsigyti internetu ar ne internetu. Šis pasitikėjimas užtikrinamas nustatant vienodas Sąjungos taisykles, kuriomis užtikrinama vartotojų apsauga. Šiomis taisyklėmis jau nustatomi bendri apsaugos standartai daugelyje sričių, pavyzdžiui, produktų ir maisto saugos, aplinkosaugos, keleivių teisių, privatumo, duomenų apsaugos ir gyvūnų gerovės.

Suderintos Sąjungos taisyklės dėl informacijos apie maistą užtikrina didesnę vartotojų apsaugą ir suteikė teisinio tikrumo maisto srities įmonėms. Taip didinama maisto apyvarta ir prieinamumas bendrojoje rinkoje. Visų pirma, remiantis teisės aktais, turi būti aiškiai nurodomi fasuotų maisto produktų ir restoranų patiekalų sudėtyje esantys alergenai ir pateikiama aiški informacija apie maistingumą. Taip užtikrinama vartotojų sveikatos apsauga ir jiems sudaromos sąlygos priimti informacija pagrįstus sprendimus.

1.1.2. Laisvas judėjimas Sąjungoje

Iš 17 mln. kitoje valstybėje narėje gyvenančių ar dirbančių Sąjungos piliečių 9,5 mln. yra ekonomiškai aktyvūs. Apie 2 mln. piliečių kasdien vyksta iš vienos šalies į kitą, nes jie dirba arba studijuoja vienoje šalyje, o gyvena kitoje⁷. Per pastarąjį dešimtmetį asmenų judumas Sąjungoje gerokai padidėjo⁸ (žr. toliau pateiktą diagramą). Be to, nuo programos „Erasmus“ pradžios galimybę studijuoti, įgyti žinių ar mokytis kitoje šalyje turėjo daugiau kaip 9 milijonai piliečių⁹. Nors pažanga šiose srityse išpūdinga, bet žemynui, kuriame yra daugiau kaip 512 mln. gyventojų, šie rodikliai yra maži. Jie turėtų būti nagrinėjami atsižvelgiant į tokius konkrečius veiksnius, kaip kalba ir socialinių sistemų skirtumai, kuriuos sunku įveikti ir kurie lemia tai, kad darbo jėgos judumas Sąjungoje greičiausiai visada bus mažesnis nei kitose integruotose rinkose.

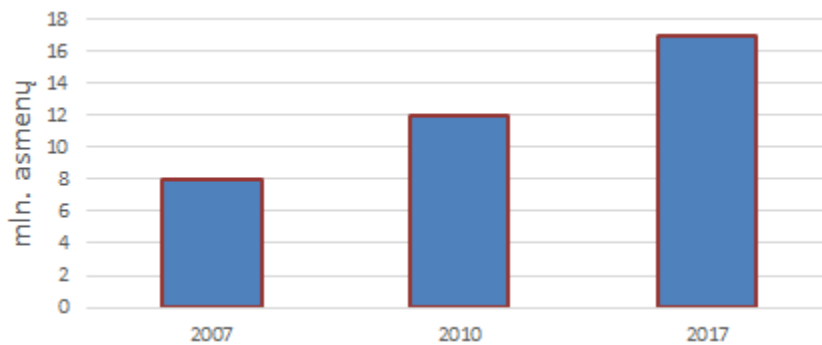
⁶ Reglamentas (EB) Nr. 924/2009.

⁷ COM(2017) 534.

⁸ Asmenų judumas Sąjungoje reiškia bendrą bet kokio amžiaus kitoje valstybėje narėje gyvenančių Europos Sąjungos piliečių, t. y. įskaitant pensininkus, studentus ir darbuotojus, skaičių.

⁹ Tai apima 4,4 mln. aukštųjų mokyklų studentų, 1,4 mln. jaunimo mainų dalyvių, 1,3 mln. profesinių mokyklų ir mokymo programų dalyvių, 1,8 mln. darbuotojų, 100 000 savanorių ir 100 000 programos „Erasmus Mundus“ dalyvių.

Kitoje valstybėje narėje gyvenantys Sąjungos piliečiai

Šaltinis – Eurostatas (vidaus skaičiavimai).

Šalinant diskriminacines, nepagrįstas ar neproporcingas kliūtis darbo jėgos judumui ir nustatant vietos ir Sąjungos darbuotojų vienodų sąlygų principą, bendroji rinka atveria naujų įsidarbinimo galimybių Sąjungos piliečiams, kurie nori dirbti kitoje valstybėje narėje. Darbo jėgos judumas naudingas ir ekonomikos sektoriams, kuriuose juntamas darbo jėgos trūkumas. Per ekonomikos ir finansų krizę tai padėjo Europos Sąjungos darbuotojams rasti darbo mažiau paveiktose Sąjungos šalyse.

Sąjungos pilietė 4 metus išdirbo Vokietijoje ir 32 metus Portugalijoje. Kad įgytų teisę į pensiją Vokietijoje, pilietė privalėjo išdirbti bent 5 metus, todėl ji paprastai neturėtų teisės gauti pensijos iš Vokietijos nacionalinės pensijų sistemos. Pagal Sąjungos socialinės apsaugos koordinavimo taisyklės Vokietijos pensiją mokanti įstaiga turi atsižvelgti į pilietės darbo stažą, įgytą Portugalijoje, ir mokėti jai pensijos dalį, kuri atitinka Vokietijoje išdirbtus 4 metus.

Tačiau taip pat svarbu pripažinti, kad teigiamas bendrosios rinkos poveikis nėra tolygus ir kad ne visi piliečiai gali pasinaudoti jos garantuojamomis laisvėmis. Regionuose, kuriuose yra didelis nedarbo lygis arba kurie susiduria su struktūriniais pokyčiais, neabejotinai reikia reaguoti į piliečių susirūpinimą. Didesnis darbo jėgos judumas arba rinkos integracija gali sukelti pajamų ir darbo vietos garantijų problemų. Todėl Sąjunga ėmėsi veiksmų, kad darbo jėga taptų atsparesnė darbo rinkos pokyčiams, pavyzdžiui, ugdant naujus įgūdžius ar perkvalifikuojant ir įdiegiant griežtus darbo rinkos standartus. Pavyzdžiui, pastaruoju metu peržiūrėjus teisės aktus dėl komandiruočių darbuotojų, užtikrinama didesnė apsauga ir visų pirma nustatytas vienodo užmokesčio už tą patį darbą toje pačioje vietoje principas. Europos socialinių teisių ramstyje¹⁰ įtvirtinta bendra Europos socialinių standartų samprata ir nustatoma plataus užmojo darbotvarkė, kuria piliečiams ir darbuotojams siekiama suteikti naujų ir veiksmingesnių teisių, sprendžiamos kylančios socialinės bei demografinės problemos ir atsižvelgiama į profesinio gyvenimo permainas. Sąjungos sanglaudos politika taip pat atlieka svarbų vaidmenį padedant piliečiams ir teritorijoms spręsti nevienodo bendrosios rinkos naudos pasiskirstymo problemą.

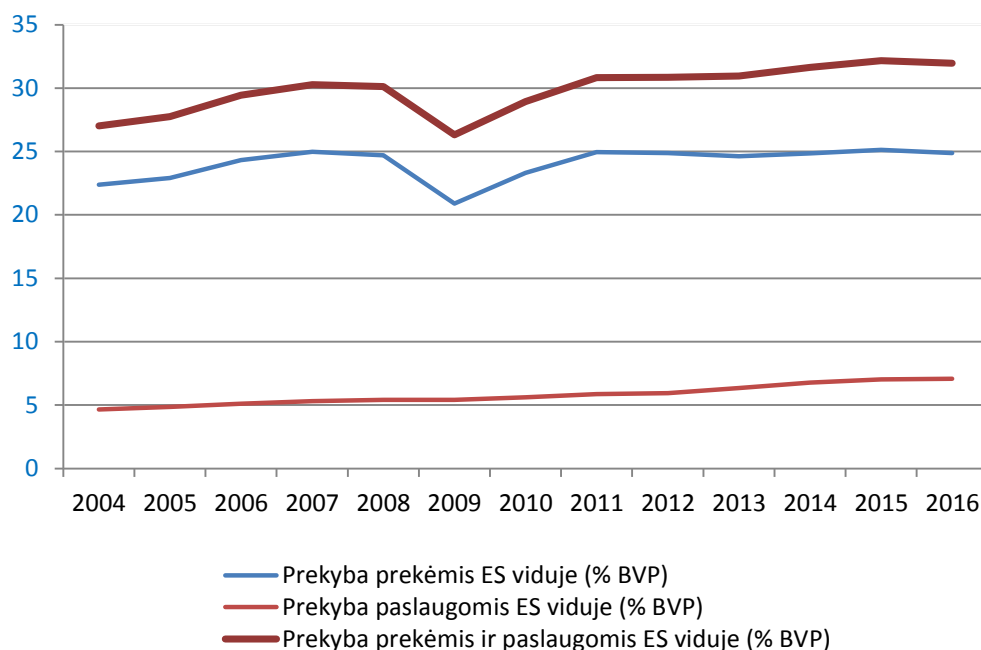
Siekdama užtikrinti, kad kintant darbo rinkoms asmenys visoje Sąjungoje gautų tinkamą mokymą, įgūdžių ir paramą, 2016 m. birželio mėn. Komisija priėmė Naują Europos įgūdžių darbotvarkę. Ją įgyvendindama, Komisija priėmė Sektorių bendradarbiavimo planą, kuriuo siekiama patenkinti trumpo ir vidutinio laikotarpio įgūdžių poreikius įvairiuose ekonomikos sektoriuose.

¹⁰ COM(2017) 250.

1.2 Nauda įmonėms

Derinant nacionalines taisykles, visose valstybėse narėse vietoj 28 skirtingų standartų taikant bendrus standartus ir abipusio pripažinimo principą, bendroji rinka sudaro galimybę patekti į rinką, kurioje yra daugiau kaip 512 mln. vartotojų ir kurioje gali būti išbandyti nauji sumanymai bei produktai. Sąjungos viešųjų pirkimų taisyklės sudaro sąlygas laikytis strategiškiesinio požiūrio į viešąsias išlaidas ir užtikrinti, kad valstybės narės ir regioninės bei vietos valdžios institucijos galėtų pasirinkti geriausius pasiūlymus, remdamosi įvairiais kriterijais nei vien mažiausia kaina¹¹. Bendroji rinka sudaro sąlygas diversifikacijai, masto ekonomijai, bandymams ir inovacijoms, kurie visi skatina produktyvumą ir todėl yra reikšmingi padedant Europos Sąjungos įmonėms likti konkurencingoms globalizuotame pasaulyje. Visų pirma sėkmingai veikianti yra bendroji produktų rinka. Priimant bendras taisykles ir, tais atvejais, kai tokių taisyklių nėra, taikant abipusio pripažinimo principą, pašalintos su daugiau kaip 80 % pramonės gaminių susijusios reguliavimo kliūtys. Be to, sustiprinta bendrosios rinkos integracija. Palyginti su Sąjungos ekonomika, Sąjungos vidaus prekyba prekėmis ir paslaugomis nuo 2004 m. iki 2017 m. padidėjo nuo 27 % iki 33 % Sąjungos bendrojo vidaus produkto, nors prekybos paslaugomis augimas išlieka mažesnis ir gerokai atsilieka nuo potencialo.

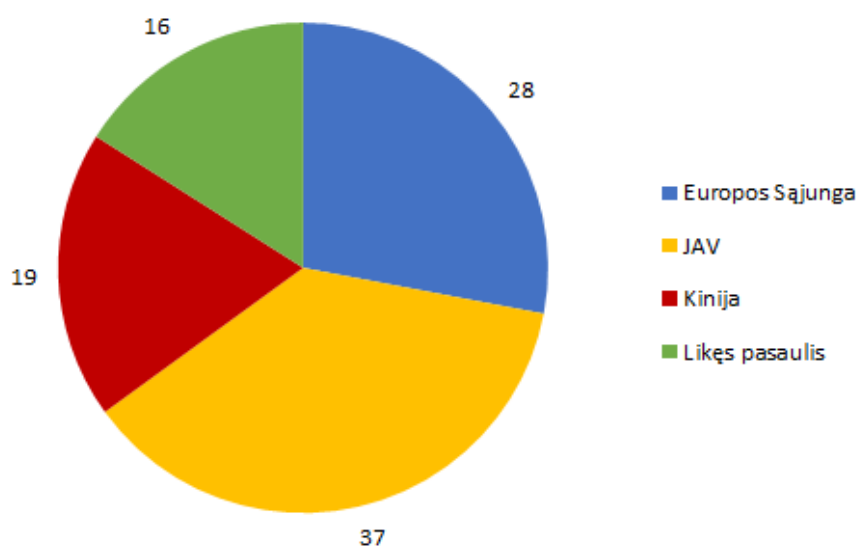
Sąjungos vidaus prekyba prekėmis ir paslaugomis (palyginti su Sąjungos bendrojo vidaus produkto dydžiu)

Šaltinis – Eurostatas.

Visoms – mažoms ir didelėms – įmonėms bendroji rinka suteikia galimybę pritraukti investicijų savo verslui plėsti už savo šalies ribų ir pasiekti tokį mastą, kuris padėtų joms plėstis tiek Sąjungoje, tiek pasaulyje. Sąjunga yra viena didžiausių rinkų pasaulyje, taigi ji padeda savo įmonėms tapti konkurencingoms pasaulio mastu.

¹¹ ES ekonomikoje viešieji pirkimai yra svarbi viešųjų investicijų dalis – kasmet jie sudaro 2 trln. EUR, t. y. 14 % Sąjungos bendrojo vidaus produkto. COM(2017) 572.

Šaltinis – Turtas. Europos politinės strategijos centro vizualizacija.

1.2.1. Finansų sektoriaus integracijos nauda

Nepaisant finansų krizės, Europos Sąjungoje kapitalo rinkų integracija per pastaruosius 25 metus sustiprėjo. Nuo 1992 m. kapitalo rinkos stipriai išsiplėtė ir 2015 m. jos daugiau kaip dvigubai viršijo Sąjungos ekonomikos apimtį. Vis daugiau finansinių paslaugų teikėjų gali naudodamiesi bendru pasu teikti paslaugas visoje Sąjungoje¹². Tai skatina konkurenciją ir suteikia naujų galimybių įmonėms, kurioms reikalingas finansavimas kapitalo rinkose. Dabar jos gali finansuoti didesnę savo veiklos dalį visoje bendrojoje rinkoje ir yra mažiau priklausomos nuo bankų teikiamo finansavimo. ES lygmeniu vykdant griežtesnę priežiūrą vartotojų ir investuotojų apsaugos lygis pakilo. Kapitalo rinkų integracija taip pat skatina Europos Sąjungos masto inovacijas, kurios yra ypač svarbios, kad įmonės taptų veiksmingesnės ir produktyvesnės.

1.2.2. Taisyklėmis grindžiamos, atviros ir daugiašalės prekybos sistemos formavimas ir prieigos prie tarptautinių vertės grandinių užtikrinimas

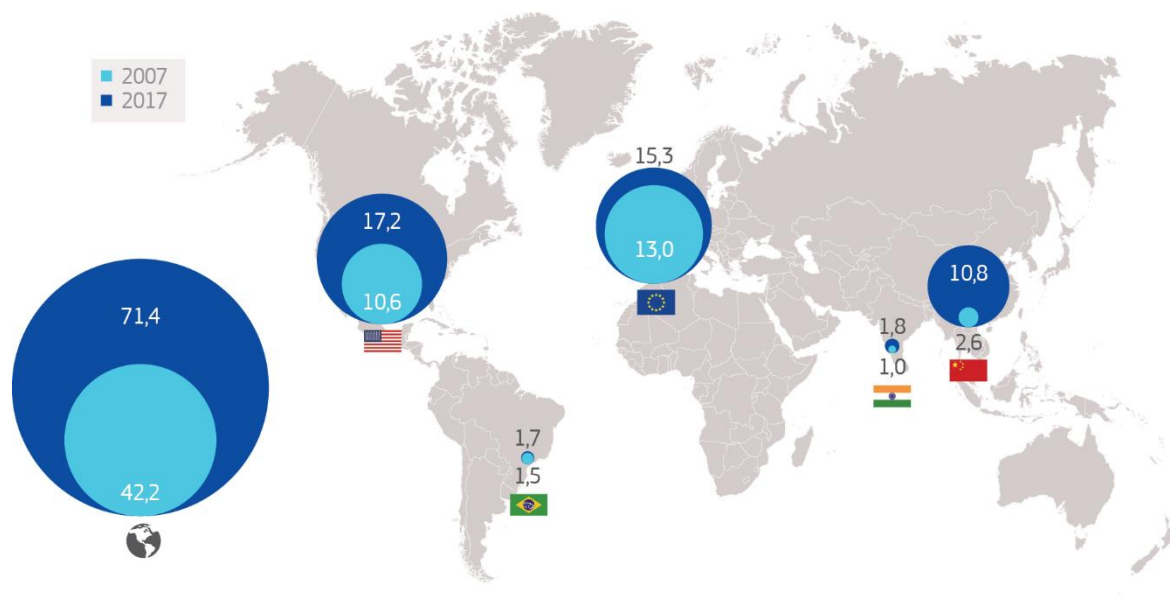
Bendroji rinka leidžia Sąjungai tarptautinėse derybose prekybos klausimais laikytis vieningos pozicijos. Bendrojoje rinkoje yra daugiau kaip 512 mln. vartotojų, o jos bendrasis vidaus produktas sudaro iš viso 15 300 mlrd. EUR¹³, taigi ji yra viena didžiausių rinkų pasaulyje. Todėl ji yra patraukli mūsų prekybos partneriams ir gali būti naudojama kaip svertas užsienio rinkoms atverti abipusiškai naudingu būdu. To pavyzdžiai – neseniai pasirašyti laisvosios prekybos susitarimai su Japonija ir Singapūru, Komisijos pasiūlymas dėl susitarimo su Vietnamu pasirašymo, baigtos derybos su Meksika ir tebevykstančios derybos su MERCOSUR¹⁴, Čile, Australija ir Naująja Zelandija. Sąjungos plataus užmojo prekybos darbotvarkė padeda užtikrinti sąžiningą konkurenciją ir vienodas sąlygas Europos Sąjungos įmonėms trečiųjų šalių rinkose.

¹² Šiuo metu finansinėms paslaugoms Sąjungoje teikti 13 484 finansų įstaigos naudoja 359 953 pasais.

¹³ 2017 m. duomenys.

¹⁴ Pietų Amerikos šalių bendroji rinka, kurią sudaro Argentina, Brazilija, Paragvajus ir Urugvajus.

*Europos Sąjungos ekonomika pasaulyje
(Bendrasis vidaus produktas 2007–2017 m. dabartinėmis kainomis, trln. EUR)*

Šaltinis – Pasaulio bankas ir Europos Centrinis Bankas, Europos politinės strategijos centro vizualizacija.

Be to, bendroji rinka yra pakankamai didelė, todėl Sąjunga yra pajėgi formuoti taisyklėmis grindžiamą, atvirą ir daugiašalę prekybos sistemą. Kad trečiųjų šalių įmonės galėtų patekti į bendrąją rinką, jos turi laikytis Sąjungos teisės aktų, be kita ko, sveikatos, aplinkos, maisto ir produktų saugos ir vartotojų apsaugos srityse. Neretai pasauliniai standartai būdavo pagrįsti Europos Sąjungos darniaisiais standartais, o prekybos politika skatina jų laikytis per laisvosios prekybos susitarimus. Visapusiškai laikydamasi savo duomenų apsaugos ir duomenų privatumo taisyklių, Sąjunga derybose su trečiosiomis šalimis dėl prekybos ir investicijų pasiūlė numatyti tarpvalstybinio duomenų srauto ir asmens duomenų apsaugos sričių horizontaliųjų nuostatų.

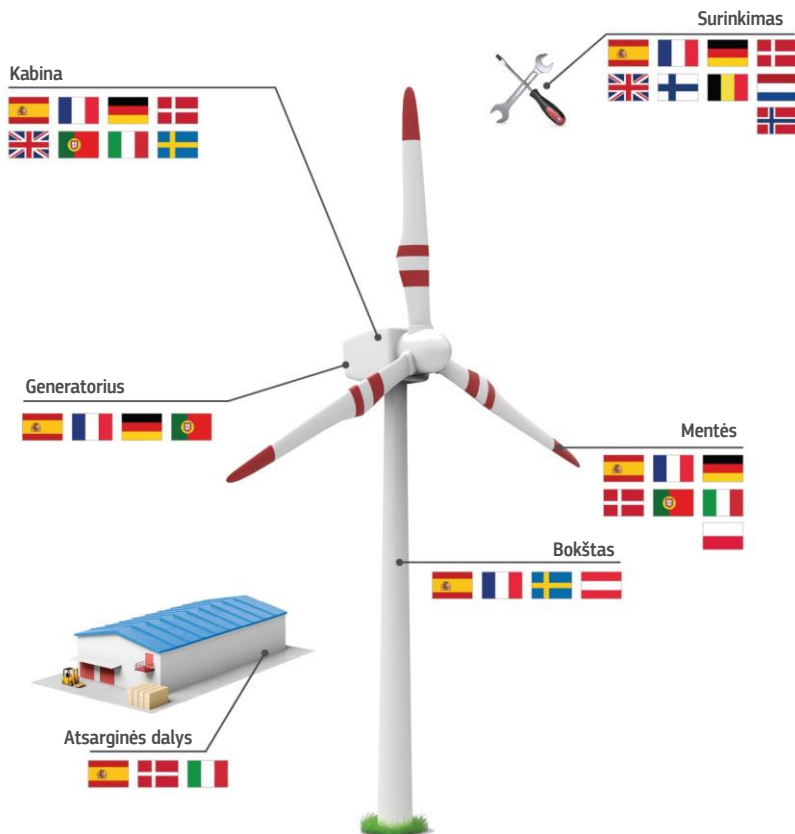
Siūloma nauja tiesioginių užsienio investicijų tikrinimo sistema užtikrins didesnę skaidrumą ir griežtesnį tikrinimą ir taip padės apsaugoti Sąjungos strateginius interesus. Visa tai įmonėms teikia daug naudos ir galimybių. Tokiu būdu bendroji rinka padeda įgyvendinti Sąjungos tikslus, kuriais remiama taika, jos vertybės ir jos žmonių gerovė. Šios vertybės atsispindi ir yra propaguojamos bendrosios rinkos teisės aktuose ir Sąjungos plataus užmojo prekybos darbotvarkėje.

Tarptautinė gamyba vis dažniau organizuojama pasaulinėse vertės grandinėse, kuriose inovacijos ir gamybos procesas apima keletą šalių. Dėl bendrosios rinkos Sąjungos įmonės turi prieigą prie įvairesnių, kokybiškesnių ir pigesnių išteklių, todėl jos yra konkurencingesnės pasaulyje. Tai sudaro palankesnes sąlygas įmonėms integruotis į Europos Sąjungos vertės grandines ir padeda užtikrinti, kad ekonominė veikla liktų Sąjungoje. Pavyzdžiui, gamybos grandinėse kitų valstybių narių išteklių dalis didėja ir dabar viršija 14 %¹⁵. Analogiškai, bet kurios naujos ar iš naujo atsirandančios kliūtys bendrojoje rinkoje galiausiai mažina Sąjungos

¹⁵ Automobilių ir chemijos pramonėje rodikliai yra gerokai didesni – atitinkamai 32 % ir 31 %, abiem atvejais nuo 2000 m. jie išaugo nuo 23 %.

įmonių konkurencingumą. Bendroji rinka yra ypač svarbi mažosioms ir vidutinėms įmonėms, nes ji teikia didesnių verslo galimybių įmonėms, kurios pačios neužsiima eksportu¹⁶.

*Europos Sąjungos vėjo jėgainių gamintojų vertės grandinės.
Pagrindinės gamybos infrastruktūros vietovės*

Šaltinis – Jungtinio tyrimų centro duomenys.

Vienas tinkamų Europos Sąjungos strateginės vertės grandinės, kuriai gyvuoti sudaro sąlygas bendroji rinka, pavyzdžių – Europos baterijų aljansas. Nors baterijų elementai ateityje sudarys didelę automobilių pridėtinės vertės dalį, šiuo metu Sąjunga nėra pajėgi jų gaminti masiškai ir yra priklausoma nuo importo iš trečiųjų šalių. Tai gali sukelti tiekimo saugumo problemų ir lemti išlaidų didėjimą dėl vežimo, vėlavimo arba ne tokios griežtos kokybės kontrolės. Praėjus metams nuo aljanso veiklos pradžios, Sąjungoje kuriasi konsorciškai, statomi pirmieji bandomieji gamybos objektai, be to, pranešama apie tolesnius projektus, kuriais siekiama įtvirtinti Sąjungos lyderystę šioje strateginėje srityje.

2. Įgyvendinimo iššūkiai

Piliečiai ir įmonės galės pasinaudoti bendrosios rinkos teikiama nauda tik jei jos taisyklės veiks praktiškai. Sąjungos teisės nesilaikymas vienoje valstybėje narėje gali turėti rimtų pasekmių kitoje, nesvarbu, ar kalbama apie maisto produktus, draudimą ar darbuotojų saugos

¹⁶ Žr., pavyzdžiui, ataskaitą *25 years of the European Single Market – Study funded by the Danish Business Authority*, <http://www.hbseconomics.dk/wp-content/uploads/2018/09/25-years-of-the-Single-Market.pdf>.

ir sveikatos reikalavimus. Teisės aktų nesilaikymas gali susilpninti vartotojų pasitikėjimą bendrąja rinka. Tai taip pat neigiamai veikia vienodų sąlygų taikymą įmonėms. Todėl pareikšto noro stiprinti bendrąją rinką įgyvendinimo prielaida yra tinkamas bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimas, taikymas ir vykdymo užtikrinimas.

2.1. Bendrosios rinkos taisyklių įgyvendinimas ir taikymas

Už direktyvų perkėlimą į nacionalinę teisę yra atsakingos valstybės narės. Per pastaruosius 20 metų pasiekta didelė bendrosios rinkos direktyvų perkėlimo į nacionalinę teisę pažanga – tai matyti iš to, kad vidutinis neperkėlimo į nacionalinę teisę atvejų skaičius gerokai sumažėjo (nuo 6,3 % 1997 metais iki 0,9 % 2017 metais). Vis dėlto artimiausiu metu tinkamai įgyvendinti visus per pastaruosius kelerius metus priimtus teisės aktus, kuriais siekiama bendrosios rinkos pažangos, bus vienas sudėtingiausių bendrų uždavinių, ir tam reikės nuolatinio visų valstybių narių įsipareigojimo¹⁷. Pastarojo meto signalai ne visada teikė vilčių. Pavyzdžiui, 2018 m. birželio mėn. iš 16 direktyvų, kurias į nacionalinę teisę reikėjo perkelti 2017 m. gruodžio mėn. – 2018 m. gegužės mėn., į nacionalinę teisę neperkelta 25 %. Kalbant apie tris viešųjų pirkimų direktyvas, kurias į nacionalinę teisę reikėjo perkelti iki 2016 m. balandžio mėn., Komisija turėjo pradėti 58 pažeidimo nagrinėjimo procedūras prieš 21 valstybę narę dėl to, kad jos nepranešė apie perkėlimo į nacionalinę teisę priemonę; 3 iš jų dar nebaigtos.

Tais atvejais, kai nacionalinės taisyklės Sąjungos lygmeniu derinamos minimaliai, valstybės narės turi teisę panorėjusios imtis priemonių, kurios viršija tai, ko reikalaujama pagal Sąjungos taisykles. Tačiau tai neturėtų lemti perteklinio reglamentavimo, kai nacionalinės priemonės gali užkrauti neproporcingą našta piliečiams ir įmonėms¹⁸. Vienas šios rizikos pavyzdžių – tai, kad prireikus integruoti Bendrojo duomenų apsaugos reglamentą į nacionalinės teisės sistemas vienoje valstybėje narėje priimta beveik 600 puslapių papildomų teisės aktų. 2016 m. Europos Parlamentas, Taryba ir Europos Komisija priėmė Tarpinstitucinį susitarimą dėl geresnės teisėkūros¹⁹, kuriame įsipareigojo skelbti nacionalinių priemonių, kuriomis direktyva perkeliama į nacionalinę teisę, tekstą ir patikslinti, kurios nuostatos kildinamos iš Sąjungos direktyvos, o kuriomis viršijama tai, kas būtina. Toks skaidrumas pats savaime gali padėti užtikrinti, jog visi papildomi reikalavimai išliktų proporcingi ir akivaizdžiai pagrįsti. Komisija valstybėms narėms sukūrė priemonę, skirtą pranešti, kaip jos perkėlė į nacionalinę teisę Sąjungos direktyvas, bet iki šiol ja pasinaudojo tik dvi valstybės narės dėl trijų direktyvų.

Valstybių narių valdžios institucijos taip pat yra atsakingos už bendrosios rinkos taisyklių taikymą. Pastaraisiais metais būta kelių atvejų, kai dėl netinkamo taisyklių taikymo kilo reikšmingų padarinių. Todėl suintensyvėjo Sąjungos lygmens priežiūra.

„Dieselgate“ skandalas atskleidė, kad esama trūkumų valstybių narių lygmens kompetentingoms įstaigoms užtikrinant Sąjungos taisyklių dėl automobilių tipo patvirtinimo procedūrų vykdymą, o Komisijai trūksta teisinių priemonių, kuriomis būtų galima ištaisyti šią padėtį. 2018 m. gegužės mėn. priimta nauja tipo patvirtinimo sistema užtikrins, kad Sąjungos taisyklės būtų veiksmingesnės, ir gerokai sustiprins Sąjungos lygmens priežiūrą.

¹⁷ 2016 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl bendrosios rinkos strategijos (2015/2354(INI)); 2016 m. sausio 19 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl kuriamo Bendrosios skaitmeninės rinkos akto (2015/2147(INI)).

¹⁸ Valstybių narių lygmeniu taip pat žr. Prancūzijos iniciatyvą dėl kai kurių perteklinio reglamentavimo atvejų, susijusių su Sąjungos direktyvų perkėlimu į nacionalinę teisę, nustatymo ir pašalinimo, <https://ue.delegfrance.org/suppression-de-sur-transpositions>.

¹⁹ OL L 123, 2016 5 12, p. 1.

Kad bendrosios rinkos teisės aktai būtų veiksmingi, neretai reikia, kad priežiūrą atliktų nepriklausomos nacionalinio lygmens institucijos, kurios būtų pakankamai aprūpintos personalu ir įranga. Tai aktualu tokioms sritims kaip konkurencija, rinkos priežiūra, duomenų apsauga, energetika, transportas, telekomunikacijos ar finansinės paslaugos. Šios įstaigos yra papildoma garantija, kad bendrosios rinkos taisyklės bus taikomos tinkamai, taigi Komisija toliau skirs ypač daug dėmesio tam, kad būtų užtikrinama, jog jos veiktų tinkamai ir turėtų pakankamai išteklių. Konkrečiai, Komisija didins paramą administraciniais gebėjimams stiprinti, pavyzdžiui, vykdydama siūlomas bendrosios rinkos ir reformų rėmimo programas pagal kitą daugiametę finansinę programą.

Vartotojų apsauga nuo nesąžiningų įmonių sukčiavimo atvejai kelia problemų, kurioms spręsti reikia glaudesnio administracijų tarpvalstybinio bendradarbiavimo. 2017 m. kiaušiniuose esančio fipronilo atvejis parodė, kad esama galimybių plėsti bendradarbiavimą kovojant su sukčiavimu maisto produktų srityje. Tarpvalstybinis bendradarbiavimas reikalingas ir tam, kad būtų galima padėti piliečiams bei įmonėms geriau naudotis bendrosios rinkos garantuojamomis laisvėmis ir spręsti valdžios institucijų ginčus. Šioje srityje Komisija yra ėmusi ryžtingų veiksmų – pateiktas pasiūlymas dėl Europos darbo institucijos²⁰. Jos tikslas – šalinti kliūtis laisvam darbuotojų judėjimui, visų pirma nacionalinėms institucijoms vykdančioms tarpvalstybinį bendradarbiavimą ir taikinimą tarpvalstybinių ginčų atveju.

Kaip matyti iš teisingumo rezultatų suvestinės²¹, Komisija primena, kad norint išsaugoti pasitikėjimą bendrąja rinka ypač didelę reikšmę nacionaliniu lygmeniu turi teisingumo sistemos nepriklausomumas, kokybė ir veiksmingumas ir pagarba teisinės valstybės principui. Todėl vienas iš Komisijos prioritetų yra nacionalinių teisingumo sistemų tobulinimas, nesvarbu, ar vykdančios Europos semestrą – Sąjungos metinį ekonominės politikos koordinavimo ciklą, ar remiant teisėjų mokymą ir darbą, pavyzdžiui, pasitelkiant Europos teisminį tinklą. Komisija taip pat pasiūlė stiprinti piliečių gebėjimą įgyvendinti savo teises. Priėmus Naujų galimybių vartotojams dokumentų rinkinį²², kvalifikuoti subjektai galės reikšti ieškinius vartotojų vardu. Jei dokumentų rinkinys bus priimtas, bus galima pigesniais ir veiksmingesniais būdais nutraukti daugeliui Sąjungos vartotojų kenkiančius pažeidimus ir taikyti teisių gynimo priemones. Kaip matyti iš kelių pastarojo meto skandalų, tose srityse, kur gali būti sudėtinga nustatyti Sąjungos teisės pažeidimus ir jie galėtų rimtai kenkti viešajam interesui, ypač svarbus vaidmuo galėtų tekti informatoriams. Komisijos pasiūlymas šioje srityje užtikrins, kad, pranešdami apie tokius pažeidimus, informatoriai jaustųsi saugūs²³.

2.2. Vykdyto užtikrinimas Sąjungos lygmeniu

Komisija, kaip Sutarčių sergėtoja, užtikrina, kad valstybės narės paisytų Sąjungos taisyklių, visų pirma pagal komunikatą „ES teisė. Geresnis taikymas – geresni rezultatai“²⁴ įtvirtintą strategiją pradėdama pažeidimo nagrinėjimo procedūras, taip pat vykdydama valstybės pagalbos kontrolę. Sąjunga taip pat yra įdiegusi griežtesnės priežiūros mechanizmų, pavyzdžiui, įsteigusi Europos priežiūros instituciją finansinių paslaugų srityje. Atsižvelgiant į tai, kad grėsmė finansiniam stabilumui ir investuotojų apsaugai neturi sienų, Komisija yra

²⁰ COM(2018) 131.

²¹ COM(2018) 364.

²² COM(2018) 183.

²³ COM(2018) 218.

²⁴ C(2016) 8600.

pateikusi pasiūlymų²⁵, kuriais siekiama užtikrinti, kad tų institucijų atliekama finansinė priežiūra, įskaitant priežiūrą pinigų plovimo srityje, būtų sugriežtinta ir labiau integruota. Įgyvendindama tikslą būti „ambicingesnė ir stipresnė dideliuose dalykuose ir kuklesnė bei nuosaikesnė – mažuose“, Komisija taip pat nusprendė toliau daugiausia dėmesio skirti valstybės pagalbos kontrolei ir pažeidimams, susijusiems su priemonėmis, kuriomis daromas didelis poveikis bendrajai rinkai, pavyzdžiui, dėl valstybės pagalbos įmonių apmokestinimo srityje²⁶.

Įmonės taip pat gali kliudyti bendrajai rinkai veikti sudarydamos prekybos, investicijų ar verslumo kliūčių. Tais atvejais, kai jos sudaro neteisėtus susitarimus, kuriais siekiama išvengti konkurencijos, arba kai dominuojantys veiklos vykdytojai neleidžia konkurentams patekti į jų rinkas, kyla kainos, o vartotojų pasirinkimas mažėja. Tai taip pat daro neigiamą poveikį įmonėms, kurioms tokia praktika yra žalinga. Tokiais atvejais Komisija toliau imsis veiksmų, kad apsaugotų vartotojus bendrojoje rinkoje ir papildytų nacionalinių valdžios institucijų, kurios turi mažiau išteklių nagrinėti stambias tarpvalstybinio pobūdžio bylas, veiksmus. Be to, turėtų būti vengiama sudaryti naujų kliūčių tose bendrosios rinkos dalyse, kurios veikia tinkamai.

Siekdama nustatyti įmonių sudarytas vidaus rinkos kliūtis, Komisija atliko didelio masto sektoriaus tyrimą e. prekybos srityje. Taigi tikrindama, kaip užtikrinamas konkurencijos teisės aktų vykdymas, Komisija daugiausia dėmesio skiria sutartiniais suvaržymams, kuriais kliudoma tarpvalstybinė e. prekyba. 2018 m. liepos mėn. Komisija skyrė baudas keturioms įmonėms už tai, kad jos varžė jų produktais prekiaujančių mažmenininkų galimybes savarankiškai nustatyti elektroninių gaminių perpardavimo kainas ir riboję, kuriose šalyse mažmenininkai gali jais prekiauti internetu.

3. Viso bendrosios rinkos potencialo išnaudojimas

Siekdama pereiti prie tvaresnio ekonomikos augimo tempo, Sąjunga turi skubiai gerinti sąlygas, kuriomis skatinamas produktyvumo didinimas. Kaip nurodyta Komisijos metinėje augimo apžvalgoje, kartu su technologijų inovacijomis ir sklaida veiksmingai veikiančios rinkos yra vienas svarbiausių produktyvumo augimą skatinančių veiksnių. Bendroji rinka taip pat yra vienas iš ekonominės ir pinigų sąjungos kertinių elementų, taigi bendrosios rinkos integracija yra ypač svarbi jos atsparumui didinti. Be to, tarpvalstybinę prekybą skatina ir palankesnes sąlygas pasinaudoti masto ekonomijos teikiama nauda sudaro euras.

Daugelyje sričių reikia išnaudoti visą bendrosios rinkos – priemonės ekonomikos augimui, užimtumui ir tarptautiniam konkurencingumui skatinti – potencialą. Vienas to pavyzdžių yra skaitmeninimas ir naujų technologijų atsiradimas, kur didžiausias iššūkis – nuspręsti, kas, ar, kada ir kaip turi būti reguliuojama; taip pat žiedinė ekonomika, kur siekiama sukurti reguliavimo sistemą, kuria būtų užtikrinamas didesnis ekonominės veiklos tvarumas, užtikrinant darbo vietų kūrimą, didesnes inovacijas ir ekonomikos augimą. Abiem atvejais reikia užtikrinti, kad įveikiant šiuos iššūkius būtų laikomasi Europos Sąjungos požiūrio, kuris padėtų išvengti bendrosios rinkos susiskaidymo, kurį sukeltų nacionalinių požiūrių įvairovė. Be to, didelio papildomo potencialo esama paslaugų, produktų, apmokestinimo ir tinklų pramonės srityse, kuriose investicijoms į tolesnę ekonominės integracijos etapą reikia didesnio politinio kapitalo nei anksčiau. Nereikėtų nuvertinti tolesnės bendrosios rinkos integracijos

²⁵ COM(2017) 536 ir COM(2018) 645.

²⁶ 2017/C 18/02.

išorinio poveikio vis sparčiau kintančiame pasaulyje, nes dėl to Sąjunga taps dar patrauklesnė tarptautiniams prekybos partneriams ir įgis papildomų svirtų tarptautinėje arenoje.

Tam, kad bendroji rinka veiktų tinkamai, svarbu, kad taisyklės būtų aiškos, sąžiningos ir atitiktų paskirtį. Siekdama užtikrinti, kad teisės aktais būtų įgyvendinami jos tikslai nesudarant bereikalingų išlaidų, Komisija toliau nuolat atlieka galiojančių taisyklių vertinimą, o rengdama naujas taisykles organizuoja viešas konsultacijas bei atlieka išsamų poveikio vertinimą. Be to, inovacijų principas padeda užtikrinti, kad teisės aktų sistema būtų perspektyvi. Komisija toliau plėtoja stebėsenos priemones ir atlieka bendrosios rinkos naudos bei kliūčių ir Sąjungos teisės aktų poveikio bendrajai rinkai vertinimą, remdamasi naudotojų, vartotojų ir įmonių patirtimi.

3.1. Nuo fizinės iki skaitmeninės aplinkos

Skaitmeninės technologijos tapo tokia neatskiriama bendrosios rinkos dalimi, kad skirtumas tarp tradicinės fizinės ir skaitmeninės bendrosios rinkos nebėra aktualus. Įmonių, įskaitant tradicinių šakų įmones, ir administracijų skaitmeninimas yra būtinas, taigi, siekiant užtikrinti, kad naujų technologijų inovacijos ir sklaida skatintų produktyvumo augimą, turi būti kuriamos ir nuolat atnaujinamos bendrosios rinkos taisyklės²⁷. Tokiu būdu bendroji rinka ir toliau remis inovatyvias įmones ir užtikrins, kad startuoliai galėtų Sąjungoje plėsti savo veiklos mastą ir klestėti. Tai turi ypač didelę reikšmę e. prekybai, platformoms, finansinėms technologijoms²⁸ ir bendradarbiaujamajai ekonomikai.

Skaitmeninės technologijos gali suteikti įmonėms galimybę parduoti produktus ir paslaugas tiesiogiai į daugiau kaip 512 mln. vartotojų namus visoje Sąjungoje. 2017 m. 33 % Europos Sąjungos vartotojų ir 18 % Europos Sąjungos įmonių pardavė arba pirkė internetu tarpvalstybiniu mastu²⁹. Tačiau valstybių narių arba įmonių sudaromos naujos kliūtys kliūdo e. prekybai augti ir daro neigiamą poveikį tarpvalstybinei prekybai, todėl jas reikia šalinti Sąjungos lygmeniu. Viena svarbiausių neseniai Komisijos atliktų tyrimų išvadų yra tai, kad beveik 40 % interneto svetainių neleidžia vartotojams iš kitų valstybių narių sudaryti pirkimo sandorių internetu³⁰.

Įgyvendindama bendrosios skaitmeninės rinkos strategiją, Komisija pasiūlė įvairių iniciatyvų, kuriomis siekiama šalinti didžiausias e. prekybos kliūtis. Kai kurios iš jų jau priimtose – tai iniciatyvos, susijusios su geografiniu blokavimu³¹, tarptautinėmis siuntinių pristatymo paslaugomis³², e. prekybai taikomu pridėtinės vertės mokesčiu³³ ir bendradarbiavimu vartotojų apsaugos srityje³⁴. Reglamentu dėl geografinio blokavimo, kuris bus taikomas nuo 2018 m. gruodžio 3 d., bus draudžiami diskriminaciniai veiksmai, pagrįsti pilietybe, gyvenamąja vieta arba įsisteigimo vieta. Tebesiderama dėl pasiūlymų dėl atnaujintų

²⁷ M. Draghi kalba *Ekonominė ir pinigų sąjunga. Praeitis ir dabartis*, 2018 m. rugsėjo 19 d., Berlynas, <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2018/html/ecb.sp180919.en.html>.

²⁸ 2018 m. Komisija pristatė Finansinių technologijų srities veiksmų planą (COM(2018) 109), kuriuo užtikrinama, kad Sąjungos finansų sektorius galėtų pasinaudoti skaitmeninimo ir technologinių inovacijų skaitmeninimo teikiama nauda ir taip teiktų įmonėms ir vartotojams inovatyvias bei prieinamas finansines paslaugas.

²⁹ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/E-commerce_statistics_for_individuals;

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/E-commerce_statistics.

³⁰ SWD(2017) 229; https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/geoblocking-final-report_en.pdf.

³¹ Reglamentas (ES) 2018/302.

³² Reglamentas (ES) 2018/644.

³³ Direktyva (ES) 2017/2455.

³⁴ Reglamentas (ES) 2017/2394.

skaitmeninių sutarčių³⁵, kurie suteiktų vartotojams garantijų, kad, jiems perkant skaitmeninį turinį, bus užtikrinta lygiavertė apsauga kaip ir perkant fizines prekes, nesvarbu, ar tai daroma savo šalyje, ar užsienyje.

Svarbiais bendrosios rinkos dalyviais tapo interneto platformos – jos sudaro galimybę daugiau kaip vienam milijonui įmonių pasiekti klientus visoje Sąjungoje. Vis dėlto išnaudoti interneto platformų inovacijų potencialą trukdo patikimumo stoka ir nacionalinių taisyklių įvairovė. Įmonių tarpusavio santykių srityje norint užtikrinti sąžiningą, skaidrią ir patikimą internetinę prekybą bei konkurenciją, reikia, kad Sąjunga imtųsi veiksmų. 2018 m. balandžio mėn. Komisija pateikė pasiūlymą dėl naujų suderintų taisyklių dėl platformų ir įmonių santykių³⁶. Be to, prie skaitmeninio amžiaus turi būti priderintos autorių teisių ir apmokestinimo taisyklės – Komisija yra pateikusi pasiūlymų šiais klausimais³⁷.

Besiformuojanti bendradarbiaujamoji ekonomika piliečiams ir įmonėms teikia galimybių. Ekonominę veiklą, pavyzdžiui, transporto, apgyvendinimo ir finansų srityje, jau vykdo daugiau kaip 400 000 piliečių. Siekiant suteikti galimybę bendradarbiaujamąja ekonomika grindžiamiems verslo modeliams augti, kol atsiskleis visas jų potencialas³⁸ ir bus pasiektas maksimalus mastas, būtina vengti nekoordinuoto valstybių narių reguliavimo, pavyzdžiui, nustatant ribas tarp pagal darbo sutartį dirbančių asmenų ir tarpusavyje teikiamų paslaugų. Reikia atrasti tinkamą pusiausvyrą tarp darbuotojų apsaugos ir darbo rinkos gebėjimo prisitaikyti, kaip nurodyta pastarojo meto Komisijos pasiūlyme dėl skaidrių ir nuspėjamų darbo sąlygų Sąjungoje³⁹. Šiuo pasiūlymu prisidedama prie Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimo; kad jis veiktų tinkamiau, šioje srityje Europos Parlamentas ir Taryba turi iki 2019 m. kovo mėn. padaryti tolesnę pažangą, susijusią su derybomis dėl įvairių teisėkūros iniciatyvų.

3.2. Europos Sąjungos duomenų ekonomikos teikiamų galimybių didinimas

Klestinčiai skaitmeninei ekonomikai reikia duomenų ekosistemos, kurios pagrindą sudarytų trys elementai: patikimumas, duomenų prieinamumas ir pajėgumai / infrastruktūra. Bendroji rinka yra tinkamas tokios ekosistemos sukūrimo lygmuo. Prioritetu laikomas spartus Europos Sąjungos lygmens, o prireikus ir tarptautinių taisyklių bei standartų, kuriais užtikrinamas rinkos harmonizavimas ir skaitmeninių produktų ir paslaugų sąveika, sukūrimas ir priėmimas.

Asmens duomenų srityje užtikrinant patikimumą bendrojoje rinkoje ypač didelę reikšmę turi Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas (BDAR). Jame įtvirtintos pagrindinės Europos Sąjungos skaitmeninės politikos srities teisės bei vertybės ir nustatyti nauji pasaulinio lygio standartai. Jis įmonėms nustato vieną taisyklių sistemą visoje Sąjungoje ir suteikia piliečiams daugiau galimybių kontroliuoti, kaip įmonės tvarko jų asmens duomenis, įskaitant teisę būti pamirštiems.

Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą papildys siūlomas Reglamentas dėl e. privatumo⁴⁰ – jame bus nustatyta viena taisyklių sistema, kuria bus užtikrinamas aukštas visų elektroninių ryšių privatumo lygis. Europos duomenų ekosistemos patikimumas ir atsparumas taip pat bus

³⁵ COM(2015) 634. COM(2015) 635.

³⁶ COM(2018) 238.

³⁷ COM(2016) 594; COM(2016) 593; COM(2018) 147; COM(2018) 148; COM(2018) 329.

³⁸ Beveik vienas iš penkių piliečių nurodo per platformas siūlę paslaugų arba galintys įsivaizduoti tai darantys (žr. greitąją „Eurobarometro“ apklausą Nr. 467/2018 „Naudojimasis bendradarbiaujamąja ekonomika“).

³⁹ COM(2017) 797.

⁴⁰ COM(2017) 10.

sustiprinti imantis priemonių, kuriomis remiama bendroji kibernetinio saugumo rinka, kaip nustatyta Kibernetinio saugumo strategijoje⁴¹.

Duomenų ekonomikai būtina turėti prieigą prie duomenų. Priėmus reglamentą dėl laisvo ne asmens duomenų judėjimo⁴², tokio laisvo judėjimo kliūtys taps neteisėtos ir įmonės bus paprasčiau Sąjungos duomenų ekonomikos sąlygomis veikti tarpvalstybiniu mastu. Priėmus peržiūrėtą direktyvą dėl viešojo sektoriaus informacijos⁴³ taip pat bus lengviau užtikrinti, kad įmonės ir inovatoriai gautų prieigą prie dar kokybiškesnių duomenų. Siekiant sukurti priemones, būtinas tiems duomenims veiksmingai naudoti, Sąjunga turi stiprinti dirbtinio intelekto, itin našių kompiuterinių sistemų ir kvantinių technologijų pajėgumus. Dirbtinio intelekto srityje jau rengiamas suderintas planas, kurio tikslas – nustatyti ir sutelkti reikiamas investicijas, ir šių technologijų plėtojimo ir naudojimo esant kontaktui su žmonėmis etikos gairės.

3.3. Naujų vartotojų ir investuotojų preferencijų paisymas žiedinėje ekonomikoje ir tvarūs finansai

Vartotojai vis dažniau renka produktus ir paslaugas, kurie sukurti ir veikia tvariai. Šią tendenciją būtina remti, nes ji prisideda prie tolesnio žiedinės mažo anglies dioksido kiekio ekonomikos kūrimo ir suteikia naujų verslo galimybių. Tačiau nacionalinio ar vietos lygmens iniciatyvų įvairovė gali lemti susiskaidymą ir galiausiai trukdyti pasiekti šiuos tikslus. Sąjungos lygmeniu imantis veiksmų, bendroji rinka padeda užtikrinti palankias sąlygas investicijoms bei inovacijoms ir kartu padeda veiksmingiau įgyvendinti klimato, visuomenės sveikatos ir tvarumo tikslus⁴⁴.

Žiedinė ekonomika, kurioje produktų, medžiagų ir išteklių vertė išlieka tol, kol tai įmanoma, ir mažinamas atliekų susidarymas, turi tapti vienu būdingiausių bendrosios rinkos požymių. Įgyvendindama Žiedinės ekonomikos veiksmų planą⁴⁵, Komisija ėmėsi įvairių priemonių, kuriomis žiedinė ekonomika remiama visoje vertės grandinėje – pradedant projektavimu ir gamyba ir baigiant vartojimu, technine priežiūra ir atnaujinimu, atliekų tvarkymu ir perdirbtų žaliavų grąžinimu į ekonomiką. Šios priemonės jau taikytos plastikams – šioje srityje vis dar nėra visiškai išnaudojamas atliekų perdirbimo potencialas. Iki 2030 m. visas plastiko pakuotes turėtų būti įmanoma perdirbti ekonomiškai efektyviu būdu. Komisija taip pat pateikė pasiūlymą dėl bendrųjų taisyklių, kuriomis siekiama uždrausti vienkartinio naudojimo plastiko produktus ir užkirsti kelią bendrosios rinkos susiskaidymui, kurį galėtų lemti nevienodos nacionalinės taisyklės.

Bendros kapitalo rinkos kūrimas taip pat gali būti priemonė, kuria padedama Sąjungai vykdyti įsipareigojimus pagal Paryžiaus susitarimą⁴⁶. Siekiant nukreipti privatą kapitalą į tvarius projektus, finansų srities suinteresuotiesiems subjektams turi būti sudarytos vienodos sąlygos. Reaguodama į augančią paklausą, Komisija priėmė Tvaraus augimo finansavimo veiksmų planą⁴⁷ ir pasiūlė priimti taisykles, kuriose atsispindėtų bendras sutarimas dėl to, kas yra tvarūs finansiniai produktai, ir dėl jiems kurti reikalingo skaidrumo lygio⁴⁸. Norėdama

⁴¹ JOIN(2017) 450.

⁴² COM(2017) 495.

⁴³ COM(2018) 234.

⁴⁴ Žr., pavyzdžiui, COM(2013) 196.

⁴⁵ COM(2015) 614.

⁴⁶ Pagal Jungtinių Tautų bendrąją klimato kaitos konvenciją (UNFCCC) sudarytas 2015 m. gruodžio 12 d. susitarimas.

⁴⁷ COM(2018) 097.

⁴⁸ COM(2018) 353, COM(2018) 354 ir COM(2018) 355.

nustatyti ilgalaikio Sąjungoje išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo viziją, Komisija netrukus pristatys strategiją, kurioje atsižvelgiama į Paryžiaus susitarimą dėl klimato kaitos. Be to, ji netrukus pristatys diskusijoms skirtą dokumentą dėl veiksmų, kuriais siekiama užtikrinti, kad iki 2030 m. Europos Sąjunga taptų tvari, kuriame atsižvelgiama į Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslus.

3.4. Nuolatiniai iššūkiai produktų ir paslaugų rinkose

Bendroji rinka yra veiksminga inovacijų ir naujų technologijų sklaidos priemonė, dėl kurios Europos Sąjungos šalių ekonomika tampa našesnė ir kuri piliečiams užtikrina socialinę pažangą. Įvertinta, kad toliau įgyvendinamos reformos, kuriomis siekiama gerinti pagamintų produktų bendrosios rinkos, kuri pati savaime yra sėkminga, veikimą, galėtų atnešti papildomų pajamų, kurios sudarytų apie 183 mlrd. EUR per metus⁴⁹. Tačiau didžiausias pasiekimas būtų tolesnis paslaugų, visų pirma verslo, integravimas, pirmiausia dėl didesnio gamybos ir paslaugų veiklos sujungimo, pavyzdžiui, duomenų ekonomikos srityje. Nauda šioje srityje galėtų siekti iki 338 mlrd. EUR per metus⁵⁰. Be mokesčių ir socialinių teisių, paslaugos yra ta sritis, kurioje atotrūkis tarp žodžių apie bendrosios rinkos integraciją ir būtinų veiksmų yra akivaizdžiausias⁵¹.

Prekyba produktais, kuriems taikomas abipusio pripažinimo principas dėl to, kad nėra suderintų Sąjungos taisyklių, apimtis tebėra gerokai mažesnė už prekybos produktais, kuriems taikomos tokios taisyklės, apimtį (35 %, palyginti su 55 % vidaus vartojimo)⁵². Siekdama spręsti šią problemą, Komisija pasiūlė 2017 m. prekes reglamentuojančių dokumentų rinkinį⁵³, kad įmonėms būtų lengviau pateikti rinkai savo produktus kitose valstybėse narėse ir įrodyti, kad jos laikosi savo šalies teisės aktų.

Plėtojant bendrąją rinką pagrindinis vaidmuo teko standartizacijai – ji padėjo užtikrinti rinką grindžiamą konkurenciją ir produktų bei paslaugų sąveiką. Produktams, kurie atitinka savanoriškai taikomus Sąjungos lygmeniu patvirtintus darniuosius standartus, taikoma atitikties prezumpcija, todėl jie gali laisvai judėti bendrojoje rinkoje. Tai buvo labai naudinga, pavyzdžiui, inžinerijos ar informacinių technologijų srityse. Darniuosius standartus rengia Europos standartizacijos įstaigos, bet Komisija dėl jų teikia iniciatyvas, vadovauja jų rengimui ir atlieka priežiūrą, be to, jai tenka galutinė atsakomybė, kaip 2016 m. yra priminęs Europos Sąjungos Teisingumo Teismas⁵⁴. Nors dabartinė sistema veikia tinkamai, Komisija pripažįsta, kad būtina toliau tobulinti sistemą, todėl parengė veiksmų planą ir komunikatą, kuriais siekiama darniųjų standartų rengimą padaryti spartesnį, veiksmingesnį ir skaidresnį⁵⁵.

Europos Sąjunga yra paslaugų ekonomika (70 % Sąjungos bendrojo vidaus produkto), tačiau tarpvalstybinė prekyba yra daugiausia susijusi su prekėmis. Tik 20 % paslaugų prekybos yra tarpvalstybinio pobūdžio – tai sudaro tik 5 % Sąjungos bendrojo vidaus produkto⁵⁶. Dideli

⁴⁹ Mapping the Cost of Non-Europe, 2014-19, Europos Parlamento tyrimų tarnyba, http://www.europarl.europa.eu/EPRS/EPRS_Mapping_the_Cost_of_Non-Europe-June%202014.pdf.

⁵⁰ Mapping the Cost of Non-Europe, 2014-19, Europos Parlamento tyrimų tarnyba.

⁵¹ Taip pat žr. Copenhagen Economics ataskaitą Making EU Trade in services work for all, 2018 m. lapkričio mėn.

⁵² SWD(2017) 475.

⁵³ COM(2017) 787.

⁵⁴ Sprendimas James Elliott Construction, C-613/14, ECLI:EU:C:2016:821.

⁵⁵ COM(2018) 764.

⁵⁶ M. Draghi kalba Ekonominė ir pinigų sąjunga. Praeitis ir dabartis, 2018 m. rugsėjo 19 d., Berlynas, <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2018/html/ecb.sp180919.en.html>.

paslaugų ekonomikos sektoriai, visų pirma verslo paslaugų ir tinklų pramonės įmonės, nesinaudoja bendrosios rinkos teikiama pranašumais. Kalbant apie verslo paslaugas (11 % Sąjungos bendrojo vidaus produkto), Europos Sąjungos įmonės retai perka paslaugas iš užsienio apskaitininkų arba konsultantų mokesčių klausimais. Verslo paslaugos yra vienas iš pavyzdžių, kai paslaugos tampa vis svarbesnės gamybai: faktiškai apie 80 % teisės, apskaitos, inžinerijos ir architektūros paslaugų produkcijos yra naudojama kaip tarpiniai gamybos veiksniai kituose sektoriuose, įskaitant gamybos veiklą. Analogiškai, mažmeninės prekybos sektoriuje taikomi apribojimai turi neigiamą šalutinį poveikį kitiems ekonomikos sektoriams, visų pirma pradinės gamybos grandies įmonėms⁵⁷.

Pasaulinėse pagamintų produktų rinkose didėjant konkurencijai, Sąjungos konkurencinis pranašumas vis daugiau pasireiškia paslaugų gamybos veiksmų ir bendrosios vertės grandinės paslaugų komponento aspektais. Todėl vienas pagrindinių Sąjungos pramonės konkurencingumo ateičiai elementų yra tarpvalstybinių paslaugų teikimo Sąjungoje rinkos dinamiškumo didinimas. Kodėl tarpvalstybinės veiklos mastas yra mažesnis, iš dalies paaiškina daugelyje paslaugų sektorių taikomų nacionalinio lygmens įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų įvairovė. Tokiems aspektams, kaip teisinė forma ir akcijų paketas, daugiadisciplinės veiklos draudimas ir reklama, taikomi reikalavimai visų pirma nustatomi griežtai reglamentuojamoms profesijų paslaugoms. Kad būtų išvengta piktnaudžiavimo atvejų ar neproporcingų reikalavimų, neseniai Komisija priėmė pasiūlymą, kuriuo valstybėms narėms nustatomas reikalavimas prieš priimant naujas taisykles dėl reglamentuojamųjų profesijų atlikti proporcingumo patikrą⁵⁸. Komisija taip pat pasiūlė, kad valstybės narės praneštų apie paslaugų sritys teisės aktų projektus⁵⁹, kad iki jų priėmimo ji galėtų įvertinti, ar jie atitinka Sąjungos teisę. Šį pasiūlymą tebesvarsto abi teisėkūros institucijos ir jis yra vienas iš pastarojo metodo pavyzdžių, kai noras toliau plėtoti bendrąją rinką nevisiškai atitinka politinę valią imtis būtinų priemonių.

Be to, Komisija pasiūlė atnaujinti socialinės apsaugos koordinavimo taisykles⁶⁰, kad būtų sudarytos dar palankesnės sąlygos tarpvalstybinių darbuotojų socialinių teisių apsaugai ir būtų užtikrinta, kad nacionalinės valdžios institucijos galėtų geriau imtis kontrolės priemonių sukčiavimo atvejais. Stiprinti valstybių narių bendradarbiavimą šioje srityje ir užtikrinti, kad jos galėtų susipažinti su reikiama informacija apie darbo jėgos judumą, taip pat padės naujoji Europos darbo institucija.

Didelę Europos ekonomikos dalį (39 % Sąjungos bendrojo vidaus produkto ir 35 % Sąjungos darbo vietų) sudaro sektoriai, kuriuose intelektinė nuosavybė turi didelę reikšmę. Pastarojo metodo pažangą šioje srityje žymi 2015 m. priimta peržiūrėta Prekių ženklų direktyva⁶¹, kuria toliau modernizuojamas labai sėkmingas šios sritys Europos Sąjungos *acquis*. Tačiau norint pasinaudoti visa bendrosios patentų sistemos teikiama nauda, reikia, kad įsigaliojūt Susitarimas dėl Bendro patentų teismo, kuris dar neveikia.

3.5. Likę tinklų pramonės šakų iššūkiai

Vartotojai ir įmonės naudojami ne visais reguliuojamų tinklų pramonės šakų konkurencijos privalumais. Padaryta didelė pažanga integruojant energijos vidaus rinką, kurioje vis dažniau energija laisvai prekiaujama tarpvalstybiniu mastu. Tačiau stiprus didmeninių elektros

⁵⁷ COM(2018) 219.

⁵⁸ Direktyva (ES) 2018/958.

⁵⁹ COM(2016) 821.

⁶⁰ COM(2016) 815.

⁶¹ Direktyva (ES) 2015/2436.

energijos kainų sumažėjimas – beveik 40 % 2008–2015 m. – neviseškai atspindėjo vartotojų kainose: jos per šį laikotarpį sumažėjo vidutiniškai tik 13 %. Taip yra iš dalies dėl rinkoje įsitvirtinusių operatorių įtakos rinkoje ir iš dalies dėl kliūčių naujiems konkurentams patekti į rinką, pavyzdžiui, reguliuojamų kainų. Švarios energijos visiems europiečiams dokumentų rinkinio⁶² dalį sudarančiu pasiūlymu dėl rinkos modelio siekiama skatinti konkurenciją, nustatant vienodas sąlygas skirtingoms elektros energijos gamybos technologijoms ir įgalinant vartotojus tapti aktyviais elektros energijos rinkos dalyviais. Šis dokumentų rinkinys taip pat padės integruoti elektros energijos, šilumos ir transporto rinkas naudojantis skaitmeninėmis technologijomis – taip bus padidinta konkurencija ir prisidėta prie priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo tikslų įgyvendinimo.

Transporto ir judumo srityje vis dar esama daugybės kliūčių, o nauji konkurentai dažnai susiduria su nepagrįstu naudojimosi vidaus geležinkelių ir kelių transporto paslaugomis ribojimu. Transporto rinkos susiskaidymas ir socialinės teisės aktų spragos yra problemos, visų pirma aktualios kelių transportui. Be to, nacionalinių reikalavimų įvairovės nulemtas nepakankamas sąveikumas trukdo visapusiškai krovinių vežimo geležinkeliais ir tarptautinių geležinkelių transporto paslaugų konkurencijos plėtrai. Įgyvendinus 4-ąjį geležinkelių dokumentų rinkinį bus pagerinta sąveika ir atvertos vidaus geležinkelių rinkos (keleivių vežimo srityje), o priėmus pagal tris 2017 ir 2018 m. judumo dokumentų rinkinius pasiūlytus aktus bus reikšmingai prisidėta prie bendros Europos transporto erdvės kūrimo⁶³.

4G diegimas Europoje vyko lėtai dėl skirtingų nacionalinių taisyklių ir požiūrių į spektro juostų paskirstymą. Neseniai priėmus 5G veiksmų planą⁶⁴ ir Europos elektroninių ryšių kodeksą⁶⁵, įskaitant naujas spektro valdymo taisykles, bus užtikrinta, kad iki 2020 m. bus sudarytos sąlygos visoje Sąjungoje tomis pačiomis techninėmis sąlygomis naudotis spektru naujoms 5G ryšio paslaugoms teikti. Taip bus remiamas 5G diegimas ir bus skatinama kurti itin didelio pajėgumo fiksuotojo ir judriojo ryšio tinklus, kurie yra būtini duomenų ekonomikai, dirbtiniam intelektui ir mūsų ekonomikos bei visuomenės skaitmeninimui užtikrinti.

3.6. Labiau integruotų kapitalo rinkų ir visavertės bankų sąjungos link

Europos vartotojai ir įmonės dar negauna visapusiškos naudos iš didesnių galimybių, veiksmingumo ir saugumo, kuriuos suteiktų visiškai integruotos kapitalo rinkos ir visavertė bankų sąjunga. Įvedus eurą, Sąjungos finansų rinkų integracija tapo dar svarbesnė. Daugelyje valstybių narių finansų krizė turėjo didelę įtaką bankų skolinimui – dėl jos įmonėms teikiamo kredito mastas sumažėjo ir atsirado didelių realiosios ekonomikos trikdžių. Tarpvalstybinis bankų kreditas ir alternatyvūs finansavimo šaltiniai Europoje tebėra nepakankamai išvystyti. Europoje yra tik 26 „vienaragiai“, t. y. startuoliai, kurių vertė siekia daugiau kaip 1 mlrd. EUR, palyginti su 106 tokiomis įmonėmis Jungtinėse Valstijose ir 59 Kinijoje. Norint skatinti didesnes privačias ir viešąsias investicijas į ekonomiką, svarbu dėti daugiau pastangų siekiant nustatyti ir šalinti esamas Sąjungos ir nacionalinio lygmens kliūtis, kaip nustatyta šiandien Komisijos priimtame komunikate „Investicijų planas Europai: rezultatų apžvalga ir tolesni veiksmai“⁶⁶.

⁶² COM(2016) 860.

⁶³ COM(2011) 144.

⁶⁴ COM(2016) 588.

⁶⁵ COM(2016) 590.

⁶⁶ COM(2018) 771.

Vienas kapitalo rinkų sąjungos prioritetų – Sąjungos įmonių finansavimo šaltinių įvairinimas. Komisija yra pateikusi pasiūlymų, kaip pritraukti naujų investuotojų (pavyzdžiui, pasiūlymai dėl sutelktinio finansavimo), siekiant padidinti bankų skolinimo pajėgumą taikant taisykles, kuriomis pakeitimas vertybiniais popieriais padaromas paprastesnis, skaidresnis ir labiau standartizuotas, ir pašalinti kliūtis tarpvalstybinėms investicijoms. Griežtesnės vartotojų ir investuotojų apsaugos taisyklės yra labai svarbios siekiant užtikrinti pasitikėjimą ir stabilumą, kurių reikia siekiant didinti tarpvalstybinės bankininkystės veiklos mastą. Komisijos pasiūlymu dėl visos Europos asmeninės pensijos produkto⁶⁷ piliečiams bus sudaryta daugiau galimybių taupyti pensijai, be kita ko, tarpvalstybinėje aplinkoje. Valstybės narės turėtų visiems Sąjungos piliečiams garantuoti, kad ji neprarastų visos Europos pobūdžio, ir užtikrinti, kad nevienodos apmokestinimo taisyklės ir sudėtingos struktūros neužkirstų kelio ateityje naudotis šiuo produktu. Tai buvo vienas pagrindinių bankų sąjungos tikslų, kartu siekiant toliau integruoti Europos bankų sistemas ir nutraukti bankų sąsają su valstybe. Nuo 2012 m. nustatyti du bankų sąjungos ramsčiai: bendras priežiūros mechanizmas ir bendras bankų pertvarkymo mechanizmas kartu su bankų finansuojamu atskiru Bendru pertvarkymo fondu. Toliau vykdoma veikla, kuria siekiama garantuoti Bendro pertvarkymo fondo bendros fiskalinio stabilumo stiprinimo priemonės, vykdomos pasitelkiant Europos stabilumo mechanizmą, veikimą. Be to, Komisija pateikė pasiūlymą dėl Europos indėlių garantijų sistemos⁶⁸, kuriuo siekiama nustatyti vienodą bankų indėlininkų apsaugos lygį visoje euro zonoje. Dabar skubiai reikia baigti kurti bankų ir kapitalo rinkų sąjungas.

Šaltinis – Europos Komisija.

⁶⁷ COM(2017) 343.

⁶⁸ COM(2015) 586.

3.7. Administracinės naštos mažinimas ir palankesnių sąlygų vykdyti mokestines prievolės sudarymas

Administracinės ir reguliavimo kliūtys ir toliau atgraso mažąsias įmones nuo tarpvalstybinės plėtros. Neseniai atlikto tyrimo⁶⁹ duomenimis, įmonėms, vykdančioms tarpvalstybinę veiklą, didesnę susirūpinimą kelia administravimo sudėtingumas (83 %), o ne kalbos barjeras (45 %). Nevienodų nacionalinių reikalavimų ir procedūrų laikymosi sąnaudos gali viršyti piliečių, mažųjų ir vidutinių įmonių ir pradedančiųjų įmonių galimybes.

Sąjungos lygmeniu teikiama praktinė parama, ir jos mastas vis didėja. Vienas jos pavyzdžių – parama verslo portalui „Jūsų Europa“ ir Europos įmonių tinklui. Neseniai priėmus Reglamentą dėl bendrųjų skaitmeninių vartų, piliečiams ir įmonėms bus dar lengviau internetu gauti informacijos apie savo teises bendrojoje rinkoje. Bendros elektroninės atpažinties ir patikimumo užtikrinimo paslaugų taisyklės suteikia saugias ir skaidrias priemones piliečiams ir įmonėms skaitmeniniu būdu palaikyti ryšius su viešojo administravimo institucijomis ir privačiuoju sektoriumi. Kaip Bendrovių teisės aktų rinkinio⁷⁰ elementą Komisija taip pat pasiūlė naujas taisykles, kuriomis siekiama nustatyti aiškias ir suderintas bendras įmonės perkėlimo iš vienos valstybės narės į kitą, jos sujungimo arba atskyrimo procedūras, taip pat nustatyti griežtas apsaugos nuo piktnaudžiavimo priemones. Įmonės taip pat galės internetu įregistruoti naujus filialus arba įmonių registrai pateikti dokumentus.

Skaitmeninė transformacija gali gerokai sumažinti administracinę naštą ir pagerinti pagrindines verslo investavimo sąlygas, pavyzdžiui, e. viešųjų pirkimų srityje. 2016 m. atliktos apklausos duomenimis, 82 % viešųjų paslaugų Europos Sąjungoje buvo teikiama internetu. Atotrūkis tarp šalių, kurių rezultatai prasčiausi, ir šalių, kurių rezultatai prasčiausi, mažėja. Prioritetas teikiamas tolesnei 2016 m. priimto E. valdžios veiksmų plano⁷¹ įgyvendinimo pažangai. Šis planas apima iniciatyvas, kuriomis sudaromos palankesnės sąlygos keistis informacija ir kurti bei naudoti reikiamas informacinių technologijų priemones, pavyzdžiui, Verslo registrų sąveikos sistemą (BRIS), tarpvalstybinių e. sveikatos paslaugų ir skaitmeninių paslaugų infrastruktūrą.

Skaitmeninės technologijos taip pat gali supaprastinti prievolių vykdymą ir sumažinti sąnaudas apmokestinimo srityje. Nustatyta, kad su pridėtinės vertės mokesčių susijusių prievolių vykdymas yra viena didžiausių tarpvalstybinės veiklos kliūčių. Įdiegus vieno langelio principu grindžiamą pridėtinės vertės mokesčio minisistemą, įmonės jau sutaupė daugiau kaip 500 mln. EUR. Remdamosi tuo, abi teisėkūros institucijos 2017 m. gruodžio mėn. susitarė dėl kelių priemonių, kuriomis nustatomos paprastesnės ir veiksmingesnės taisyklės, taikomos internetu prekiaujančioms įmonėms. Komisijos pasiūlymas sumažinti su pridėtinės vertės mokesčiu susijusių administracinę naštą mažosioms ir vidutinėms įmonėms⁷² galėtų padėti padidinti tarpvalstybinę prekybą maždaug 13 %. Priėmus pasiūlymą dėl bendros konsoliduotosios pelno mokesčio bazės (BKPMB)⁷³, papildomos metinės mokestinių prievolių vykdymo išlaidos naujai patronuojamajai įmonei kitoje valstybėje narėje sumažėtų maždaug 65 %. Vien dėl to investicijų padidėjimas siektų iki 3,4 %, o Sąjungos bendrojo vidaus produkto – iki 1,2 %. Tačiau reikia nuveikti daugiau. Šiandien mokesčių srityje

⁶⁹ 2015 m. vasarą Europos prekybos ir pramonės rūmų asociacijos atliktas tyrimas, kuriame dalyvavo 592 Sąjungos verslininkų.

⁷⁰ COM(2018) 239; COM(2018) 241.

⁷¹ COM(2016) 179.

⁷² COM(2018) 21.

⁷³ COM(2016) 685; COM(2016) 683.

bendroji rinka tebėra nepakankamai išvystyta. Valstybės narės turi imtis ryžtingų veiksmų, kad būtų priimti svarbiausi pasiūlymai, kuriais sprendžiamas ES konkurencingumo ateityje klausimas. Atsižvelgdama į sunkumus, kuriuos valstybės narės turi įveikti, kad Taryboje pasiektų vieningą sutarimą dėl pagrindinių mokesčių srities pasiūlymų, Komisija netrukus pateiks komunikatą, kuriame bus išnagrinėta galimybė balsuojant tam tikrais mokesčių klausimais sprendimus priimti kvalifikuota balsų dauguma. Šiuos klausimus reikia išsamiau apsvarstyti dar prieš 2019 m. gegužės 9 d. Sibiu vyksiančią diskusiją dėl Europos ateities.

3.8. Pagalbinės priemonės

Pačių taisyklių nepakanka, kad būtų galima užtikrinti bendrosios rinkos veikimą, o galimybė parduoti produktus ir teikti paslaugas visoje Sąjungoje priklauso nuo galimybės naudotis, pavyzdžiui, transporto, energetikos ir telekomunikacijų infrastruktūra ar tinklais ir nuo prieigos prie jų. Sąjunga investavo į tas sritis ir sudarė palankesnes sąlygas viešosioms ir privačiosioms investicijoms. Tikimasi, kad 2014–2020 m. pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonę ir programą „Horizontas 2020“ bus finansuojama daugiau kaip 2 000 transporto, energetikos ir telekomunikacijų sričių projektų, kuriais bus remiami efektyvūs, tvarūs ir tarpusavyje susieti tinklai.

2021–2027 metams Komisija pasiūlė paprastesnį, labiau racionalizuotą ir lankstesnį biudžetą, kuris leis veiksmingiau teikti paramą visose šiose srityse, kurios yra labai svarbios kuriant bendrąją rinką. Tai visų pirma apima siūlomą naują Europos infrastruktūros tinklų priemonę, kosmoso ir skaitmeninės Europos programas bei struktūrinius ir investicijų fondus. Šiomis programomis bus skatinamos tokios iniciatyvos, kaip tarpvalstybinių 5G ryšio koridorių, skirtų susietajam ir automatizuotam vairavimui, palydoviniam stebėjimui ir navigacijai, aukštos kokybės kompiuterijai, dirbtiniam intelektui ar kibernetiniam saugumui, diegimas. Be to, pagal naują programą „Europos horizontas“ bus toliau remiami šių technologijų moksliniai tyrimai ateityje. Kad bendroji rinka pasiektų realių rezultatų, Sąjunga taip pat turi finansiškai remti nacionalines administracijas. Tai ypač svarbu administracinio bendradarbiavimo, vykdymo užtikrinimo veiklos, piliečių ir įmonių galimybės susipažinti su informacija ir pajėgumų stiprinimo srityse. Įmonėms, norinčioms patekti į bendrąją rinką, taip pat reikalinga parama jų veiklos mastui plėsti. Ši parama numatyta būsimose programose, pavyzdžiui, bendrosios rinkos programoje, programoje „InvestEU“ arba Mokesčių ir muitinių bendradarbiavimo programoje. Greitai susitarus dėl Komisijos pasiūlymų dėl 2001–2027 m. biudžeto, šią paramą bus galima teikti laiku.

Švietimas, mokymas ir mokymasis visą gyvenimą, kurie priklauso valstybių narių kompetencijai, sudaro palankesnes sąlygas įgyti įgūdžių, kurie gali remti darbo jėgos judumą bendrojoje rinkoje. Savo ruožtu darbo jėgos judumas gali sudaryti palankesnes sąlygas įgyti naujų gebėjimų ir įgūdžių. Sąjunga gali padėti valstybėms narėms pasiekti geresnių rezultatų, pavyzdžiui, įgyvendindama Naują Europos įgūdžių darbotvarkę, Skaitmeninių įgūdžių ir užimtumo koaliciją, Europos švietimo erdvės⁷⁴ ir Europos mokslinių tyrimų erdvės iniciatyvas. Neretai faktine darbo jėgos judumo, įmonės steigimo kitoje valstybėje narėje arba tarpvalstybinės veiklos kliūtimi išlieka kalba. Pavyzdžiui, 23 % apklaustų įmonių mano, kad vykdant viešuosius pirkimus konkreti kalba buvo labai didelė kliūtis teikti pasiūlymus tarpvalstybiniu mastu. Šios problemos sprendimo būdai gali būti švietimas, pagal programą „Erasmus“ vykdomi mainai ir tam tikru mastu automatinis vertimas. Įgyvendinant minėtą bendrųjų skaitmeninių vartų iniciatyvą nustatyta, kad informacija piliečiams ir įmonėms turi

⁷⁴ Šia Sąjungos pavyzdinė iniciatyva siekiama užtikrinti, kad valstybių sienos neribotų galimybės mokytis, studijuoti ir vykdyti mokslinius tyrimus.

būti prieinama bent viena kita kalba. Be to, panašu, kad pasitikėjimą nepaisant kalbų veiksmingai stiprina dvišalės iniciatyvos, pavyzdžiui, Europos vartotojų centrai.

Išvados

Net ir praėjus 25 metams bendroji rinka turi daug neišnaudotų galimybių. Tai didžiausia Europos Sąjungos vertybė, padedanti skatinti ekonomikos augimą, inovacijas ir savo įmonių konkurencingumą globalizuotose rinkose. Jos nauda piliečiams taip pat akivaizdi. Dėl bendrosios rinkos Europos Sąjungos gyventojai gali studijuoti, keliauti, gyventi ir dirbti ten, kur pageidauja. Jų gaunama nauda – didesnis pasirinkimas ir mažesnės kainos, taip pat aukšti aplinkos, socialinės ir vartotojų apsaugos standartai. Dėl mažo ekonomikos augimo ir didėjančios tarptautinės konkurencijos bendrosios rinkos darbotvarkė išliks itin svarbi siekiant, kad Sąjungos ekonomika taptų atsparesnė, novatoriškesnė, produktyvesnė, sąžiningesnė ir įtraukesnė.

Kad bendroji rinka pereitų į naują lygmenį, Europos Sąjungai reikia imtis lyderės vaidmens ir parodyti politinę valią. Siekiant didesnės integracijos tose bendrosios rinkos srityse, kuriose esama didelio neišnaudoto potencialo, įskaitant paslaugas ir apmokestinimą, ir siekiant skatinti sąžiningumą bei įtrauktį, bus reikalingas tvirtas politinis įsipareigojimas. Be to, norint užtikrinti, kad būtų galima nuolat ir laiku prisitaikyti prie naujų iššūkių, kuriems įveikti reikės stiprinti integraciją bendrojoje rinkoje, siekiant išvengti tradicinėse rinkose iš naujo atsirandančių ir tokiuose strateginiuose ateities sektoriuose, kaip skaitmeninės technologijos, dirbtinis intelektas ar žiedinė ir mažo anglies dioksido kiekio ekonomika, kylančių naujų kliūčių, reikės plataus užmojo darbotvarkės. Labiau nei bet kada anksčiau turime retoriką suderinti su rezultatais, be to, turime aukščiausiu lygiu surengti atvirą diskusiją, kurioje lyderiai galėtų prisiimti atnaujintus įsipareigojimus dėl visų bendrosios rinkos aspektų.

Praėjus 25 metams pasaulyje, kur daugiašalių santykių modelis susiduria su iššūkiais, bendroji rinka yra dar aktualesnė nei kada nors anksčiau. Ji nėra tikslas pati savaime, bet priemonė piliečių gerovei ir Sąjungos ekonomikos konkurencingumui užtikrinti. Ji yra vienas esminių elementų, kuriais grindžiama stabili ir atspari bendroji valiuta. Be to, ji stiprina Sąjungos padėtį ir įtaką pasaulyje. Todėl Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis, atliks intensyvesnę bendrosios rinkos stebėseną ir analizę ir apie pokyčius nuolat informuos Europos Vadovų Tarybą. Be to, Komisija:

- ragina Europos Vadovų Tarybą užtikrinti, kad Taryba kartu su Europos Parlamentu skubiai imtųsi priemonių, kad iki 2019 m. kovo pabaigos būtų priimtose I priede nurodytos su bendrosios rinkos strategija ir kapitalo rinkų sąjunga bei bankų sąjunga susijusios teisėkūros iniciatyvos, taip pat kitos šiame komunikate nurodytos iniciatyvos, be kita ko, socialinio aspekto, vartotojų apsaugos ir energetikos bei transporto srityse;
- ragina Europos Vadovų Tarybą užtikrinti, kad nacionalinio, regioninio ir vietos lygmens administracijos, padedamos Komisijos, dėtų daugiau pastangų perkelti bei taikyti visus bendrosios rinkos teisės aktus ir užtikrinti jų vykdymą, vengdamos perteklinio reglamentavimo;
- ragina Europos Vadovų Tarybą atnaujinti įsipareigojimus piliečiams ir įmonėms, kad būtų skatinama tolesnė politinė ir viešoji parama bendrajai rinkai, ypač atsižvelgiant į Europos Parlamento rinkimus;
- prašo Europos Vadovų Tarybos atsižvelgiant į šį komunikatą surengti išsamias lyderių lygmens diskusijas dėl visų bendrosios rinkos aspektų, kad būtų nustatyti veiksmų prioritetai ir atitinkami mechanizmai, kuriais itin reikalingus naujus politinius

įsipareigojimus dėl bendrosios rinkos atitiktų konkretūs visais valdymo lygmenimis pasiekti rezultatai.